

Otistik Özellikler ile İnternet Bağımlılığı, Algılanan Sosyal Destek ve Yaşam Doymu Arasındaki İlişki

The Relationship Between Autistic Traits, Internet Addiction, Perceived Social Support and Life Satisfaction

İdil UMUT¹, Sezen KÖSE²

¹Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

²Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada klinik olmayan toplum örnekleminde 18 yaş üstü bireylerde otistik özellikler ile internet bağımlılığı ve çok boyutlu algılanan sosyal destek arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Gönüllüler sosyal medya ve e-posta yoluyla çalışmaya davet edilmiş ve veriler çevrimiçi anket formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 355 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik ve internet kullanım bilgileri Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Katılımcılara Otizm-Spektrum Anketi (OSA), Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Y-İBÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Yaşam Doymu Ölçeği (YDÖ) uygulanmıştır.

Bulgular: OSA puanları arttıkça Y-İBÖ puanlarının arttığı, ÇBASDÖ ve YDÖ puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Sonuçlarımıza göre, otistik özellikler, internet bağımlılığı, algılanan sosyal destek ve yaşam doymu ile ilişkili saptanmıştır. İnternet bağımlılığı ile OSA'nin sosyal beceriler,

dikkati kaydırma, detaylara dikkat ve iletişim puanı alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İnternet bağımlılığına ilişkin toplam varyansın %10'unun, sosyal desteğe ilişkin toplam varyansın %8'inin ve yaşam doymuna ilişkin toplam varyansın %2'sinin otistik özellikler ile açıklandığı saptanmıştır. Ayrıca internet bağımlılığı düzeyi arttıkça algılanan sosyal destek ve yaşam doymu düzeyi azalmaktadır.

Sonuç: Otistik özellikler arttıkça, internet bağımlılığına yatkınlık artmaktadır. Otistik özellikler algılanan sosyal desteği ve yaşam memnuniyetini olumsuz yönde yordamaktadır. Otistik özelliklere sahip bireyler için internet bağımlılığını önleyici ve tedavi edici algoritmaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar Sözcükler: İnternet bağımlılığı, otistik özellikler, sosyal destek, yaşam doymu

ABSTRACT

Introduction: We aimed to examine the relationship between autistic traits, internet addiction and multidimensional perceived social support in individuals aged over 18 years in a non-clinical population sample.

Methods: Volunteers were invited to the study via social media and e-mail, and the data were collected using an online questionnaire form. The research sample consists of 355 participants. The socio-demographic and internet usage information of the participants were collected via the Personal Information Form. Autism-Spectrum Quotient (AQ), Young-Internet Addiction Test (Y-IAT), Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS), and The Satisfaction with Life Scale (SWLS) which were administered to the participants.

Results: As the AQ scores increased, the scores of the Y-IAT also increased, and MSPSS and SWLS scores decreased. According to our results, autistic traits (ATs) were associated with internet addiction, perceived social

support and life satisfaction. A positive and significant relationship was found between internet addiction and the sub-dimensions of the autism spectrum questionnaire, such as social skills, shifting attention, attention to detail and communication scores. We stated that 10% of the total variance regarding internet addiction, 8% of the total variance regarding social support and 2% of the total variance regarding life satisfaction are explained by autistic traits. Also, as the level of internet addiction increases, the perceived social support and life satisfaction levels decrease.

Conclusion: Individuals with more ATs are more prone to internet addiction. ATs negatively predicted the perceived social support and life satisfaction. Preventive and therapeutic algorithms need to be developed for individuals with autistic traits.

Keywords: Autistic traits, internet addiction, life satisfaction, social support

Cite this article as: Umut İ, Köse S. Otistik Özellikler ile İnternet Bağımlılığı, Algılanan Sosyal Destek ve Yaşam Doymu Arasındaki İlişki. Arch Neuropsychiatry 2025;62:34-40.

GİRİŞ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), iletişimde, sosyal etkileşim ve anlayışta, ilişki geliştirme ve sürdürmede kalıcı eksiklikler ve ayrıca atipik duyuşal sorunlar, aynılıkta ısrar, sınırlı ve tekrarlayan ilgi alanları ve davranışlarla seyreden bir nörogelişimsel bozukluktur (1). Çocukların ve yetişkinlerin yaklaşık %1-3'ünü etkilediği bildirilmektedir (2-4). Otizm spektrum bozukluğunun temel özelliklerinden biri, klinik popülasyonlarda semptom

şiddetindeki önemli değişkenliktir. Ancak, OSB'ye genetik yatkınlığın en yaygın fenotipik sunumu, tam gelişmiş klinik bozukluktan ziyade, subklinik otistik özelliklerdir (OÖ'ler) (5). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin yakınlarında; bilişsel, iletişimsel, sosyal beceriler, davranışsal bağlam ve kişilik özelliklerinde bu subklinik özellikler görülebilmektedir; buna geniş otizm fenotipi (GOF) adı verilir (6,7) ve kontrol grubuna göre

Öne Çıkan Noktalar

- Otistik özellikler (OÖ) arttıkça, internet bağımlılığına (İB) yakınlık artmaktadır.
- OÖ'ler algılanan sosyal desteği ve yaşam memnuniyetini olumsuz yönde yordamaktadır.
- OÖ'e sahip bireylerde internet bağımlılığını önleyici algoritmalar geliştirilmelidir.

daha yaygındır (8,9). Eşik altı sosyal beceri eksiklikleri, iletişim sorunları ve katılık, çekingenlik, kaygınlık, duygusuzluk, eleştiriye duyarlılık gibi bazı kişilik özellikleri GOF'de görülmekte olup, bu durum sosyal işlevselliği etkileyerek yetişkinlikte arkadaşlık ilişkilerinde nitelik ve niceliğin azalmasına yol açabilmektedir (6).

İstikrarsız ve hızla değişen gerçek sosyal yaşam koşulları otistik bireyler/zaten iletişim zorlukları yaşayan OÖ'lü bireyler için zorluklar yaratmaktadır (10). Bu nedenle çevrimiçi ilişkiler, gerçek yaşam arkadaşlıklarına göre daha samimi, güvenilir ve daha az tehditkâr olarak görülebilmektedir. Yalnız ve anlaşılmadığını hisseden bireyler, topluma uyum sağlamak ve kendilerini iyi hissetmek amacıyla sanal ilişkilere yönelebilmektedir (11). Otistik özellikler gösteren bireyler ile internet kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen ve klinik olmayan 390 kişilik bir örnekleme yapılan bir çalışmada, daha çok OÖ gösteren bireylerin kompulsif internet kullanımına da daha yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. OSB'nda görülen tekrarlayıcı ve stereotipik davranışların yüksek düzeyde kompulsif internet kullanımıyla ilişkili olabileceği ve sosyal iletişimdeki yetersizlikler nedeniyle yüz yüze etkileşim yerine internet kullanımının tercih edilebileceği belirtilmiştir (12). Tekrarlayıcı davranışlara yakın olmak oyun bağımlılığına da yakınlık yaratabilmektedir.

Shumaker ve Brownell (1984) sosyal desteği, alıcının refahına katkıda bulunan birden fazla birey arasındaki kaynak alışverişi olarak tanımlamıştır (13). Sosyal desteğin koruyucu etki gösterdiği, olumsuz durumlarla baş etmeye yardımcı olduğu, iyileştirici etkisi olduğu ve sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğuna dair görüşler ve bulgular olduğu belirtilmiştir (14). Otizm spektrum bozukluğu olan 13-17 yaş arasındaki 39 erkek katılımcıyla yapılan bir çalışma; aileden, sınıf arkadaşlarından ve yakın arkadaşından algılanan sosyal desteğin yalnızlığa karşı koruyucu olduğunu göstermiştir; yalnızlık ile ebeveyn, sınıf arkadaşları ve yakın arkadaşından algılanan sosyal destek arasında negatif ilişki bulunmuştur (15). Otizm spektrum bozukluğu olan yetişkin örnekleme yapılan bir çalışmada yalnızlık arttıkça yaşam doyumunun azaldığı; kalite ve miktar olarak daha iyi arkadaşlıkların olmasının ise yalnızlığı azalttığı sonuçlarına ulaşılmıştır (16).

Literatürde bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmamızda, OÖ'lerin internet bağımlılığı (İB) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek (ÇBASD) ile ilişkisinin klinik olmayan yetişkin bir örnekleme incelenmesi amaçlanmıştır. a) Otizm spektrum anketinden (OSA) daha yüksek puan alan bireylerin aynı zamanda daha yüksek İB puanlarına sahip olduğu, b) daha yüksek OSA puanı alan bireylerin daha düşük algılanan sosyal desteğe sahip olduğu; c) algılanan sosyal desteğin İB ile ilişkili olduğu; d) OÖ'in İB, sosyal destek ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğu varsayılmıştır.

YÖNTEM

Katılımcılar ve İşlem

Bu çalışma, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 17.12.2020; No: 20-12.1T/43). Çalışma

bilgileri ve linki araştırmacıların sosyal medya hesaplarından (instagram, facebook) ve e-posta gruplarından (arkadaşlık ve psikolog-meslektaş grupları) paylaşılarak, gönüllüler katılıma davet edilmiştir. Veriler 14.01.2021-22.01.2021 tarihleri arasında, katılımı onaylayan gönüllü katılımcılardan çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Ölçeklerin uygulama süreci yaklaşık 20 dakika olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın evrenini 18 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Çift yönlü hipotez testinde %95 güç olarak $\alpha=0,05$ seçilmiş ve 0 değerindeki yokluk hipotezi korelasyonu ile 0,2 alternatif hipotez korelasyonu arasındaki -0,2 farkını saptamak için gerekli örneklem büyüklüğü 319 olarak hesaplanmıştır. Katılmayı kabul eden ve ölçekleri eksiksiz dolduran bireyler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Örneklem 355 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri ve internet kullanım bilgileri hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Otizm Spektrum Anketi (OSA), Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Y-İBÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) katılımcılar tarafından doldurulmuştur.

Araçlar

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, yazarlar tarafından geliştirilmiş, sosyodemografik bilgi ve internet kullanım alışkanlıklarını toplamak için kullanılmıştır.

Otizm Spektrum Anketi (OSA): OSA, Baron-Cohen ve ark. (2001) tarafından normal mental kapasiteye sahip yetişkinlerde otistik özelliklerin derecesini belirlemek için geliştirilmiştir. Sosyal beceriler, dikkati kaydırabilme, ayrıntıya dikkat etme, iletişim ve hayal gücü olmak üzere beş alanda toplam 50 sorudan oluşmaktadır. Otizm fenotipini tanımlayan yanıtlar 1 puan olarak puanlanmaktadır. Daha yüksek puanlar daha yüksek otistik özellikleri göstermektedir (17). Köse ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada, OSA'nın Türkçe versiyonunun test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,72, Cronbach alfa değeri ise 0,64 olarak tespit edilmiştir (9).

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Y-İBÖ): Young (1998) tarafından İB'yi belirlemek amacıyla geliştirilen 20 sorudan oluşan bir ölçektir. Her madde 6'lı Likert tipinde puanlanmakta, toplamda ölçek 0-100 arası puanlanmaktadır (11). Bayraktar (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır ve 50 puan ve altı "semptom göstermeyen", 50-79 puan arası "sınırlı semptom", 80 ve üstü puan alanlar "patolojik internet kullanıcısı" şeklinde tanımlanmıştır (18).

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ): Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilen ölçek Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve 2001 yılında revize edilmiştir (14,19,20). Algılanan sosyal desteği; aileden, arkadaşından ve özel bir insandan algılanan sosyal destek olmak üzere üç alt boyutta değerlendirir. Yedi puanlı likert tipi bir ölçektir ve 12 maddeden oluşmaktadır. Her alt ölçek dört maddeden oluşmaktadır. Daha yüksek puanlar daha yüksek algılanan sosyal desteği göstermektedir (20).

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ): Diener ve ark. (1985) tarafından, katılımcılara yaşamları hakkındaki genel yargılarını sorarak yaşam doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Yedi puanlı likert tipi, 5 maddeli bir ölçektir (21). Türkçe uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmış olup, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,85 olarak tespit edilmiştir (22). Daha yüksek puanlar daha yüksek yaşam doyumunu göstermektedir.

İstatistiksel Analiz

Veri analizi IBM Sosyal Bilimlerde İstatistik Paket Programı (SPSS) sürüm 18 ile yapılmıştır. İkili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi, iki gruptan fazla olması durumunda karşılaştırmalarda varyanslar homojense tek yönlü varyans analizi ANOVA, varyanslar homojen değilse Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Normalliği test etmek için grup örneklem büyüklüğü 50'den büyükse Kolmogorov-Smirnov testi, 50'den küçükse Shapiro-Wilks

testi kullanılmıştır. Otistik özellikler bağımsız değişken, İB, ÇBASD ve yaşam doyumu bağımlı değişkendir. Ayrıca sosyo-demografik değişkenler de bağımsız değişken olarak incelenmiştir. İki değişken arasında bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyonu ile değerlendirilmiştir. Regresyon analiziyle de bağımlı değişkenin bağımsız değişkenler tarafından nasıl açıklandığı incelenmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki değişimleri ne kadar iyi açıkladığını belirlemek için basit regresyon analizi kullanılmıştır. "p" değeri 0,05'ten küçük ise anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Sosyodemografik Özellikler ve İnternet Kullanım Bilgilerine İlişkin Bulgular

Çevrimiçi anket araştırmamıza 18-81 yaş aralığında yer alan 355 kişi katılmıştır. Katılımcıların 257'si (%72,4) kadın, 98'i (%27,6) erkektir. Yaş ortalaması 44,07 yıl olarak bulunmuştur.

Katılımcıların %73,2'si üniversite mezunu ve %17,7'si lisansüstü eğitim düzeyindedir. %66,2'si çalışırken, %13,8'i emekli, %10,1'i öğrenci ve %9,9'u

işsizdir. Sosyodemografik veriler Tablo 1'de sunulmuştur. Katılımcıların %49,6'sı internette sosyal destek alabildiğini belirtirken, katılımcıların büyük çoğunluğu (%87,3) yüz yüze görüşmeyi tercih ettiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Ölçeklerden Alınan Puanlar

Yaş gruplarına göre; OSA-toplam, sosyal beceriler ve iletişim alt ölçek puanlarında anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), OSA-ayrıntıya dikkat ($p=0,003$), dikkat kaydırma ($p=0,025$) ve hayal gücü ($p= <0,001$) alt ölçek puanlarında, Y-İBÖ ($p<0,001$), ÇBASDÖ ($p=0,021$) ve YDÖ ($p<0,001$) puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. En yüksek İBÖ puanları 18-25 yaş grubunda bulunmuştur ve Y-İBÖ puanları yaş ilerledikçe azalmıştır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği puanları 26-39 yaş ve 40-59 yaş grubunda daha yüksektir (Tablo 2). Erkek katılımcıların OSA-toplam ($p=0,024$) ve Y-İBÖ ($p=0,008$) puanları daha yüksek iken; kadınların ÇBASDÖ ($p=0,002$) ve YDÖ ($p=0,034$) puanları daha yüksek saptanmıştır (Tablo 2). Y-İBÖ puanlarının ortalama sıralaması öğrenci grubunda en yüksek iken bunu çalışmayan, çalışan ve emekli gruplar

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik ve internet kullanım özellikleri

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	257	72,4
Erkek	98	27,6
Yaş kategorileri (yıl)		
18-25	79	22,3
26-39	53	14,9
40-59	197	55,5
60+	26	7,3
Eğitim		
Ortaokul	1	0,3
Lise	31	8,7
Üniversite mezunu	260	73,2
Lisansüstü diploma	63	17,7
Çalışma durumu		
Evet	235	66,2
Hayır	35	9,9
Emekli	49	13,8
Öğrenci	36	10,1
Kiminle yaşıyor?		
Yalnız	55	15,5
Ailesi ile	286	80,6
Arkadaşları ile	14	3,9
İnternet kullanımına başlama		
Okul öncesi	10	2,8
İlkokul	46	13
Ortaokul	46	13
Lise	32	9
Üniversite	32	9
Üniversite sonrası	188	53
İnternet kullanım süresi (saat)		
0-2 s	156	43,9
2-5 s	154	43,4
5-8 s	29	8,2
8-11 s	12	3,4
11-14 s	2	0,6
>14 s	1	0,3
İnternet üzerinden sosyal destek aldığınızı düşünüyor musunuz?		
Evet	176	49,6
Hayır	179	50,4
Sosyal destek alma tercihi		
Yüz yüze	310	87,3
İnternet üzerinden	45	12,7

Tablo 2. Sosyodemografik değişkenlere göre ölçeklerden alınan puanlara ilişkin bulgular

	OSA- toplam ort ± SS	OSA-SB ort ± SS	OSA-İ ort ± SS/ ort. sıra	OSA-AD ort ± SS	OSA-DK ort ± SS/ ort. sıra	OSA-HG ort ± SS/ ort. sıra	Y-İBÖ ort ± SS/ ort. sıra	ÇBASDÖ ort ± SS	YDÖ ort ± SS/ ort. sıra
Tüm Katılımcılar (n: 355)	17,32±5,5	3,51±2,2	2,04±1,7	5,12±2,2	3,91±1,8	3,19±1,8	21,48±13,1	67,03±14,7	25,41±6,08
Cinsiyet, p^a	0,024	0,714	0,007	0,227	0,457	0,107	0,008	0,002	0,034
Kadın (n=257)	16,91±5,6	3,49±2,2	1,88±1,6	5,04±2,2	3,86±1,8	3,10±1,8	20,25±12,3	68,54±14,1	25,84±6,0
Erkek (n=98)	18,38±4,9	3,58±2,2	2,47±1,9	5,36±2,2	4,02±1,8	3,45±1,8	24,72±14,7	63,08±15,8	24,31±6,1
Yaş grupları, p^{b,c}	0,506	0,347	0,554	0,003	0,025	0,000	<0,001^c	0,021	<0,001^c
18-25 (n=79)	17,49±5,4	3,29±2,1	2,05±1,9	5,49±2,1	4,43±2,0	2,65±1,6	30,04±14,1/244,2	64,63±14,9	23,75±6,0/148,5
26-39 (n=53)	16,30±4,9	3,26±2,1	1,74±1,5	5,51±2,4	3,66±1,6	2,55±1,7	24,36±12,9/204,9	68,98±14,9	23,40±7,5/152,2
40-59 (n=197)	17,55±6,6	3,60±2,1	2,11±1,5	5,06±2,2	3,76±1,6	3,51±1,8	18,10±11,4/150,4	68,33±14,2	26,70±5,2/198,6
60+ (n=26)	17,04±5,5	4,04±2,7	2,12±1,9	3,73±1,7	3,92±1,6	3,77±1,9	15,27±7,4/130,6	60,50±15,9	24,88±6,5/164,0
							sd: 3; χ^2 : 56,3		sd: 3; χ^2 : 18,4
Çalışıyor mu?, p^{b,c}	0,95	0,657	0,905 ^c	0,507	0,037^c	0,010^c	<0,001^c	0,29	<0,001
Evet (n=235)	17,30±5,5	3,48±2,2	2,08±1,6/180,5	5,03±2,2	3,74±1,6/168,7	3,40±1,9/189,2	20,91±12,8/173,8	67,55±14,9	26,20±5,7
Hayır (n=35)	17,03±5,6	3,83±2,1	1,89±1,5/169,2	5,03±1,7	4,31±2,1/196,4	2,60±1,6/146,2	27,46±15,6/219,5	65,94±14,9	21,23±6,5
Emekli (n=49)	17,24±4,8	3,65±2,0	1,84±1,2/172,4	5,27±2,5	3,92±1,5/180,7	3,10±1,4/174,1	15,10±9,3/122,9	68,37±13,8	26,59±5,5
Öğrenci (n=36)	17,78±5,9	3,22±2,3	2,22±2,1/177,5	5,61±2,3	4,58±2,0/216,8	2,56±1,6/140,7	28,14±12,0/239,7	62,89±14,3	22,78±6,7
			sd: 3; χ^2 : 0,564		sd: 3; χ^2 : 8,48	sd: 3; χ^2 : 11,27	sd: 3; χ^2 : 33,28		
Sosyal destek tercihi, p^a	<0,001	0,001	<0,001	0,65	0,014	0,004	<0,001	0,104	0,139
Yüzyüze (n=310)	16,84±5,3	3,36±4,5	1,86±1,6	5,14±2,3	3,82±1,8	3,09±1,8	20,43±12,5	67,52±14,8	25,26±6,2
Çevrimiçi (n=45)	20,62±5,2	4,53±2,2	3,29±1,7	5,00±1,9	4,51±1,4	3,93±1,8	28,73±15,1	63,69±14,0	26,44±4,7
Y-İBÖ puanı, p^a	0,001	0,111	0,021	0,297	<0,001	0,850	<0,001	0,415	0,742
<50 (n=344)	17,15±5,4	3,85±1,7	1,98±1,6	5,10±2,2	3,85±1,7	3,20±3,2	20,22±11,1	67,15±14,7	25,43±6,1
50-79 (n=11)	22,64±6,4	4,55±2,5	3,91±2,3	5,82±1,5	5,73±1,8	3,09±3,1	61,18±7,1	63,45±15,1	24,82±6,5

a: Bağımsız örneklem t-testi; b: ANOVA testi; c: Kruskal-Wallis testi; p < 0,05 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

ÇBASDÖ: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği; OSA-AD: otizm spektrum anketi ayrıntılara dikkat alt ölçek puanı; OSA-DK: otizm spektrum anketi dikkati kaydırma alt ölçek puanı; OSA-HG: otizm spektrum anketi hayal gücü alt ölçek puanı; OSA-İ: otizm spektrum anketi iletişim alt ölçek puanı; OSA: otizm spektrum anketi toplam puanı; OSA-SB: otizm spektrum anketi sosyal beceriler alt ölçek puanı; SS: standart sapma; YDÖ: yaşam doyumu ölçeği; Y-İBÖ: Young internet bağımlılığı ölçeği.

Table 3. Correlations of autistic traits, internet addiction, perceived social support and life satisfaction

	OSA	OSA-SB	OSA-DK	OSA-AD	OSA-İ	OSA-HG	Y-İBÖ	ÇBASDÖ	ÇBASDÖ. aile	ÇBASDÖ. arkadaş	ÇBASDÖ. diğerleri	YDÖ
OSA	-											
OSA-SB	0,676 ***	-										
OSA-DK	0,602 ***	0,262 ***	-									
OSA-AD	0,324 ***	-0,140 **	0,046	-								
OSA-İ	0,694 ***	0,485 ***	0,348 ***	-0,095	-							
OSA-HG	0,567 ***	0,305 ***	0,131 *	-0,044	0,367 ***	-						
Y-İBÖ	0,322 ***	0,159 **	0,358 ***	0,108 *	0,299 ***	0,015	-					
ÇBASDÖ	-0,290 ***	-0,212 ***	-0,172 **	-0,031	-0,230 ***	-0,205 ***	-0,219 ***	-				
ÇBASDÖ. aile	-0,231 ***	-0,144 **	-0,178 **	-0,058	-0,142 **	-0,136 *	-0,278 ***	0,727 ***	-			
ÇBASDÖ. arkadaş	-0,346 ***	-0,299 ***	-0,117 *	-0,024	-0,321 ***	-0,238 ***	-0,287 ***	0,750 ***	0,525 ***	-		
ÇBASDÖ. diğerler	-0,154 **	-0,100	-119 *	-0,004	-0,119 *	-0,129 *	-0,039	0,832 ***	0,334 ***	0,378 ***	-	
YDÖ	-0,159 **	-0,169 **	-0,150 **	0,000	-0,073	-0,082	-0,236 ***	0,404 ***	0,419 ***	0,331 ***	0,244 ***	-

İlgili değişkenler için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmış olup, Tablo 3'te korelasyon katsayısı "r" verilmiştir. *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

ÇBASDÖ: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı; ÇBASDÖ. diğerleri: çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği -önemli diğerleri alt ölçeği; OSA-AD: otizm spektrum anketi ayrıntılara dikkat alt ölçek puanı; OSA-DK: otizm spektrum anketi dikkati kaydırma alt ölçek puanı; OSA-HG: otizm spektrum anketi hayal gücü alt ölçek puanı; OSA-İ: otizm spektrum anketi iletişim alt ölçek puanı; OSA: otizm spektrum anketi toplam puanı; OSA-SB: otizm spektrum anketi sosyal beceriler alt ölçek puanı; YDÖ: yaşam doyumu ölçeği; Y-İBÖ: Young internet bağımlılığı ölçeği.

Tablo 4. İnternet bağımlılığı, algılanan sosyal destek ve yaşam doyumu üzerindeki otistik özellik düzeylerinin tahmin gücü

	B	Std. Error	β	t	p
İnternet Bağımlılığı					
Constant	8,08	2,19		3,68	0,000
OSA	0,774	0,121	0,322	6,39	0,000
R=0,322, R ² =0,104, F (1,353)=40,921, p<0,01					
Algılanan Sosyal Destek					
Constant	80,58	2,49		32,29	0,000
OSA	-0,783	0,137	-0,290	-5,69	0,000
R=0,290, R ² =0,084, F (1,353)=32,451, p<0,01					
Yaşam Doyumu					
Constant	28,47	1,06		26,85	0,000
OSA	-0,177	0,058	-0,159	-3,03	0,003
R=0,159, R ² =0,025, F (1,353)=9,188, p<0,01					

Regresyon analizi;

B: standartlaştırılmamış regresyon katsayısı; OSA=Otizm spektrum anketi toplam puanı; R2: Belirleme katsayısı; β (Beta): standartlaştırılmış katsayı. p<0,05 istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir.

izlemiştir (p<0,001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği puanı yaş ve istihdam grupları arasında anlamlı olarak farklıdır (p<0,001). En yüksek ÇBASDÖ puanları çalışan ve emekli gruplarında bulunmuştur (sırasıyla 26,2±5,7; 26,6±5,5) (Tablo 2).

İnternet üzerinden sosyal destek almayı tercih eden katılımcıların OSA-toplam (p<0,001) ve Y-İBÖ puanları (p<0,001) anlamlı olarak daha yüksektir. Otizm spektrum anketi alt ölçeklerinden; sosyal beceriler, dikkat değiştirme, iletişim ve hayal gücü puanları da bu grupta daha tespit edilmiştir (Tablo 2). İnternet üzerinden sosyal destek almayı tercih edenlerin ÇBASDÖ toplam puanı ve YDÖ puanları farklılaşmazken, yüz yüze sosyal desteği tercih ettiğini belirtenlerin ÇBASDÖ-Arkadaşlar alt ölçek puanı ortalaması daha saptanmıştır (yüz yüze sosyal destek 24,14±4,9'a karşın çevrimiçi sosyal destek 21,67±5,6; p=0,002).

Y-İBÖ'de 50 puan veya daha az puan alan katılımcılar "asemptomatik", 50-79 puan arasında olanlar "sınırlı semptomlu" ve 80 ve üzeri puan alanlar "patolojik internet kullanıcısı" olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada katılımcıların hiçbiri 80 ve üzeri puan almamıştır. OSA-toplam puanı (p=0,001), OSA-dikkat değiştirme (p<0,001) ve OSA-iletişim puanı (p=0,021) sınırlı semptomlu olanlarda asemptomatik olanlardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2).

Ölçeklerin Korelasyon ve Regresyon Analizi Bulguları

Otizm-spektrum anketi toplam puanı ile Y-İBÖ puanı arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki (r=0,322, p<0,001) bulunurken; ÇBASDÖ (r=-0,290, p<0,001) ve YDÖ (r=-0,159, p<0,01) arasında OSA-toplam ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3). ÇBASDÖ, Y-İBÖ ile negatif (r=-0,219, p<0,001) ve YDÖ ile pozitif bir ilişki (r=0,404, p<0,001) göstermiştir. Ayrıca Y-İBÖ, YDÖ ile negatif yönlü ilişki göstermiştir (r=-0,236, p<0,001). OSA alt ölçek puanları, Y-İBÖ, ÇBASDÖ alt ölçek puanları ve YDÖ arasındaki ilişkilere ait ayrıntılar Tablo 3'te sunulmuştur.

Regresyon analizinde OSA-toplam puanının Y-İBÖ (R=0,322, R²=0,104), ÇBASDÖ (R=0,290, R²=0,084) ve YDÖ'nin (R=0,159, R²=0,025) anlamlı bir öngörücüsü olduğu saptanmıştır (p<0,01). Sonuç olarak internet bağımlılığı ile ilgili toplam varyansın %10'u, algılanan sosyal destek ile ilgili varyansın %8'i ve yaşam doyumu ile ilgili varyansın %2'si otistik özellikler tarafından açıklanabileceği tespit edilmiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Bu çalışmada klinik olmayan yetişkin bir örnekleme OÖ'nün; İB, çok boyutlu algılanan sosyal destek (ÇASBD) ve yaşam doyumu ile ilişkisi

incelenmiştir. OÖ'lerin İB, ÇBASD ve yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır; sonuçlarımıza göre İB ile ilgili toplam varyansın %10'u, ÇASBD ile ilgili varyansın %8'i ve yaşam doyumu ile ilgili varyansın %2'si OÖ'ler tarafından açıklanabilmektedir.

Çalışmamızda erkeklerde OÖ ve İB düzeyi, kadınlarda ise ÇASBD düzeyi ve yaşam doyumu daha yüksektir. Çinli ve Alman 1524 yetişkin katılımcıdan oluşan bir örnekleme, bizim sonuçlarımıza benzer şekilde Alman örneklemindeki erkeklerde OÖ'lerin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çinli katılımcılarda ise fark anlamlı bulunmamıştır (23). Bulgularımızla tutarlı olarak, OÖ'ler (9,17,23-26) ve İB düzeyleri (27-29) diğer çalışmalarda da erkeklerde daha yüksek bulunmuştur. Nörogelişimsel bir bozukluk olan OSB'nin erkeklerde daha yaygın olduğu bilinmektedir (2). Yetişkinliğe değin devam ettiğini bildiğimiz ve sosyal etkileşim sorunlarının yetişkinlikte de yaşamı etkilediği (3-5,30) OSB ve OÖ'lerin erkeklerde daha yaygın olması beklenen bir sonuçtur. Ayrıca Köse ve ark. (2010) OSA'nin sosyal beceriler, iletişim ve hayal gücü alt ölçeklerinde kadınların performansının erkeklerden daha iyi olduğunu bildirmiştir (9). Çalışmamızda sosyal beceriler ve hayal gücü alt puanları cinsiyetler arasında farklılık göstermese de iletişim becerilerinin kadınlarda daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Bora ve ark. (2017) cinsiyetler arasında yalnızca iletişim alt ölçeğinde anlamlı farklılık bulmuş ve erkeklerde iletişim zorluklarının daha belirgin olduğunu belirtmişlerdir (5). Çalışmalar, ayrıca ÇBASD (31,32) ve yaşam doyumunun (33,34) kadınlarda daha yüksek olduğunu bulmuştur. ÇBASD'teki bu sonuç, kadınların daha tatmin edici sosyal ilişkiler kurabilmesinden kaynaklanıyor olabilir (32). Çalışmamızda, bu bulguyu destekler nitelikte, kadınlar lehine daha iyi OSA-iletişim becerisi puanları ÇBASD ile ilişkili saptanmıştır.

Çalışmamızda İB düzeylerinin, Akcan ve Element'in (2020) çalışmasıyla tutarlı şekilde, 18-25 yaş grubunda en yüksek olduğu ve ileri yaşlarda azaldığı saptanmıştır (35). Çalışmamıza oldukça benzer şekilde, Zhang ve ark. (2021) İB düzeyinin artan yaşla birlikte azaldığı sonucuna varmıştır (23). Klinik gözlemlerimize göre; ebeveyn kontrolünün daha az olması, sosyal katılım ihtiyacının artması ve sosyal ağların yaygınlaşması, iletişim ve eğlence amaçlı internet kullanımına daha fazla zaman ayrılması, ayrıca tam zamanlı profesyonel istihdama katılım oranlarının diğer yaş gruplarına göre düşük olması gibi nedenler 18-25 yaş grubunda internet kullanım oranlarının en yüksek olmasında rol oynayabilir.

İnternet kullanım düzeyi, yüksek OÖ'lü kişilerde asemptomatik olanlara göre daha yüksektir. Romano ve ark. (2013), OÖ ve İB arasında orta düzeyde pozitif bir korelasyon bildirmiştir (36). Çin ve Almanya'da

toplam 1524 yetişkin katılımcıyla yürütülen bir çalışmada OÖ ve İB arasında pozitif bir korelasyon saptanmıştır. Araştırmacılar, OÖ'li bireylerin daha rahat ve güvenli bir iletişim sağladığı için çevrimiçi sosyal etkileşimleri tercih edebileceği sonucuna varmış ve bunun sağlıklı çevrimiçi davranışlara neden olabileceğini bildirmiştir (23). İstikrarsız ve hızla değişen gerçek sosyal yaşam koşulları, otistik bireyler/zaten iletişim zorlukları yaşayan OÖ'li bireyler için zorluklara yol açabilmektedir (10). Çevrimiçi ilişkiler samimi, güvenilir ve gerçek yaşam arkadaşlıklarından daha az tehdit edici olarak görülüp, anonim iletişimin kolaylığı ve paylaşılacak bilginin kontrolü nedeniyle gerçek yaşam ilişkilerine tercih edilebilir. Gerçek yaşamda karşılanmayan sosyal ihtiyaçlar çevrimiçi ilişkilerle desteklenebilir (11). Çalışmamızda, bu yorumları destekler şekilde, sosyal desteği internet üzerinden almayı tercih eden katılımcıların OÖ ve İB düzeylerinin yüz yüze görüşmeyi tercih eden katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek olduğunu saptanmıştır. Çin örneğinde İB düzeyindeki varyans artışının %4'ünün ve Alman örneğinde %11'inin OÖ ile açıklanabileceği belirtilirken (25), çalışmamızda bu oran %10 olarak bulunmuştur.

Çalışmamızda İB ile OSA-sosyal beceriler, dikkat değiştirme, ayrıntılara dikkat ve iletişim puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. OÖ'ye sahip olan kişilerde sosyal beceri eksiklikleri, sosyal etkileşimlerdeki sınırlamalar ve tekrarlayıcı davranışlara eğilim, internet kullanma eğilimlerinde rol oynayabilir. Zhang ve ark. (2021), OSA-iletişim puanları ve İB arasında pozitif bir korelasyon bildirmiştir (25). Romano ve ark. (2013), OÖ'ye sahip olanların internet üzerinden etkileşim kurmayı tercih edebileceğini ve bunun sorumlu internet kullanımı olarak görülmeyebileceğini ileri sürmüştür (37). Tüm bu bulgulara dayanarak, olası bir açıklama, çevrimiçi etkileşimlerin daha yüksek OÖ'lere sahip bireylerin eksikliğini çektiği karşılıklı insan ilişkilerinden daha az sosyal bilişsel yetenek gerektirmesi olabilir. Çevrimiçi etkileşimlerin gerçek hayattaki arkadaşlıklardan daha az tehdit edici olduğu düşünüldüğünde, iletişimden kaynaklanan kaygıları azalabilir, dikkatleri artırabilir. Alternatif olarak, daha yüksek OÖ'lere sahip bireylerin çevrimiçi olsa bile etkileşimlerden kaçınması, daha az etkileşimli içeriklerle zaman geçirmesi ve bu ortamları zorunlu olarak kullanmaya devam etmesi de mümkün olabilir. Bu olasılıklar bireyler arasında değişebileceğinden, gerekli müdahaleleri geliştirmek için neden-sonuç ilişkisini bireysel olarak belirlemek amacıyla daha fazla ve ayrıntılı araştırmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Çalışmamızda Y-İBÖ kesme puanlarına göre İB'nin sınırlı semptomları olan katılımcılarda, OÖ'ler ve dikkat değiştirme ve iletişim alanlarındaki sorunlar semptomsuz gruba göre daha yüksek saptanmıştır. Bulgularımızla uyumlu olarak, Zhang ve ark. (2021), OSA toplam ve alt ölçek puanlarının, ayrıntılara dikkat hariç, artan İB seviyesiyle birlikte arttığını bildirmiştir (25). Zhang ve ark.'nın (2021) çalışmasına, çoğunluğu erkek (%74,9) ve öğrenci (%91,6) olan 18-32 yaş aralığındaki 929 Çinli katılımcı ile çoğunluğu kadın (%71,6) ve geniş bir yaş aralığına (18-82 yıl; ortalama: 23,16±8,15) sahip 595 Alman katılımcı dâhil edilmiştir. Alman katılımcıların %86,6'sı öğrencidir. Bizim çalışmamızdaki 355 katılımcımızın %74,2'si Alman nüfusuyla uyumlu şekilde kadın olmasına rağmen, katılımcılarımızın medyan yaşı (44,07; aralık: 18-81 yıl) atıfta bulunulan çalışmadan daha yüksektir. Ek olarak, örnekleminizin öğrenci sayısı (%10,1) iki popülasyondan da daha düşüktür. Bu nedenlerle, farklı sonuçlar daha düşük toplam ve sınırlı semptomlar gösteren örneklem sayısından, sosyo-kültürel faktörlerden veya kesitsel tasarımdan kaynaklanıyor olabilir. Ek olarak, çevrimiçi veri toplama yöntemi de sonuçları etkilemiş olabilir.

Otistik özellikler arttıkça, ÇBASD toplamda ve tüm alt boyutlarda (aileden, arkadaşlardan ve önemli birinden) azalmaktadır. OÖ'ler, ÇBASD ile ilgili toplam varyansın %8'ini açıklayabilmektedir. Bilgilerimize göre, yalnızca bir çalışma, özellikle arkadaşlar alt boyutundaki ÇBASD düzeyinin, OSB grubunda DEHB ve kontrol grubundan daha düşük olduğunu bildirmiştir (37). Klinik olmayan bir yetişkin örneğinde OÖ'leri ve ÇBASD'ı inceleyen bir çalışma bulunamamıştır. OSB'de zihin

kuramı, sosyal muhakeme, sosyal iletişim ve etkileşim eksiklikleri, kişilerin yalnız kalmalarına ve sosyal destek ağlarını harekete geçirememelerine neden olabilir. Öte yandan, çevresel ortamın OÖ'ye sahip bireyleri nasıl destekleyeceği konusundaki yetersizliği de sonuçları etkileyebilir. OSB'nin ergenlik ve erişkinlik fenotiplerinde, sosyal yetersizliklerin önemli ve kalıcı bir temel semptom olduğu ve akranlarla ilişki kurmada sorunlara yol açtığı belirtilmektedir (30). Ortalama IQ seviyesine sahip OSB'li bireylerde sosyal ilişkilere yönelik motivasyonda artış ile daha fazla insana ihtiyaç duyulması görülse ve arkadaşlık ilişkileri olsa bile yakınlık, empati ve destek düzeylerinin daha düşük olduğu bildirilmektedir (38,39).

Çalışmamızda OÖ'ler arttıkça yaşam doyumu düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Yaşam doyumundaki toplam varyansın %2'sinin OÖ'ler tarafından açıklandığı görülmüştür. Otizm spektrum bozukluğu ve klinik olmayan örneklem gruplarıyla yapılan bir çalışmada, OSB katılımcılarının yaşam doyumu düzeyleri daha düşük saptanmıştır (40). Ayrıca daha yüksek IQ veya sözel becerilere sahip olmalarına rağmen, yetişkinlikte yaşam kalitesi ve bağımsız yaşamanın OSB'si olmayan akranlarına göre daha düşük olduğu bulunmuştur (41).

Hipotezimizi destekler şekilde İB ve ÇBASD arasında düşük düzeyde anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur; aile ve arkadaşlardan alınan algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça İB azalmaktadır. Üniversite öğrencilerinden oluşan örneklerde İB ve ÇBASD'ı inceleyen çalışmalar da benzer bulgular elde etmiştir (27,42). Yalnızlık ile İB arasında pozitif korelasyon bulan çalışmalar da vardır (29,43), ÇBASD arttıkça yalnızlığın azaldığı bildirilmektedir (44). Bizim çalışmamız da diğer çalışmalarla uyumlu olarak İB düzeyi arttıkça yaşam doyumu düzeyinin azaldığını saptamıştır (27,29,35). Çok boyutlu algılanan sosyal destek tüm boyutlarda arttıkça yaşam doyumu da artmakta olup bu durum Şahin ve Yıldırım (2019) bulgularına benzerdir (45). Bu bulgular sosyal desteğin iyilik hali açısından önemini göstermektedir. Çok boyutlu algılanan sosyal destek arttıkça birey kendini daha mutlu ve iyi hissedebilir, çünkü kişinin hayata olumlu bakması ve hayatındaki sorunların üstesinden gelmesi daha kolay olacaktır (32).

Çalışmamızın, çalışma değişkenleri arasında zamansal ilişkilere izin vermeyen kesitsel nitelikte olması bir kısıtlılık olarak değerlendirilebilir. Ayrıca öz bildirim dayalıdır ve yanıt yanlılığına tabi olabilir. Ancak, bununla beraber öz bildirim dayalı bağımlılık davranışları, önceki araştırmalarda standartize bağımlılık ölçek ölçümleriyle bağlantılı bulunmuştur (46). Örnekleminizdeki cinsiyet dağılımı katılımcıların önemli bir çoğunluğunun (%72,4) kadın olması bakımından dikkat çekicidir ve sonuçları yorumlarken bu göz ardı edilmemelidir. Gelecekteki araştırmaların, OÖ'ler, İB, ÇBASD ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerde farklı örüntüler ortaya çıkarabilecek daha dengeli bir örnekleme hedeflemesi uygun olacaktır. Ek olarak, bu çalışma COVID-19 pandemi kısıtlamaları sırasında yürütülmüştür ve bu da bulgularımızın genelleştirilebilirliğini etkilemiş olabilir. Katılımcılar normalden daha fazla internet kullanmış ve ayrıca pandemi ve kısıtlamaları nedeniyle daha düşük sosyal destek ve yaşam memnuniyeti yaşamış olabilir. Pandemi koşulları bulgularımızı etkilemiş olabilir de bu koşullar tüm katılımcılar için geçerlidir. Ayrıca, çevrimiçi veri toplama yöntemi sonuçların güvenilirliğini azaltmış olabilir. Bu sınırlılıklara rağmen bu çalışmanın otistik özellikler ve internet bağımlılığı konusundaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuçlarımıza göre; otistik özellikler internet bağımlılığı, algılanan sosyal destek ve yaşam doyumu ile ilişkilendirilmiştir. Literatürde bu ilişkiyi araştıran az sayıda çalışma vardır ve hem ilişkileri ortaya çıkarmak hem de önleme ve müdahale stratejileri geliştirmek için ayrıntılı araştırmalara ihtiyaç vardır. Özellikle, başa çıkma stratejileri ve belirli internet kullanım türleri gibi değişkenler OÖ'ler ve İB arasındaki ilişkiyi etkileyebilir, ek içgörü sunabilir ve gelecekteki çalışmalarda dikkate alınmalıdır.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 17.12.2020; No: 20-12.11/43).

Hasta Onamı: Veriler 14.01.2021-22.01.2021 tarihleri arasında, katılımlı onaylayan gönüllü katılımcılardan çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- SK; Tasarım- SK, IU ; Denetleme- SK; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi- IU; Analiz ve/veya Yorum- IU, SK; Literatür Taraması- IU, SK; Yazılı Yazan- IU, SK; Eleştirel İnceleme- SK.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için özel bir finansman kullanmamıştır.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th ed. Washington: American Psychiatric Publishing; 2013. [Crossref]
- Maenner MJ, Warren Z, Williams AR, Amoakohene E, Bakian AV, Bilder DA, et al. Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years-autism and developmental disabilities monitoring network, 11 Sites, United States, 2020. MMWR Surveill Summ. 2023;72:1-14. [Crossref]
- Brugha TS, Spiers N, Bankart J, Cooper SA, McManus S, Scott FJ, et al. Epidemiology of autism in adults across age groups and ability levels. Br J Psychiatry. 2016;209:498-503. [Crossref]
- Dietz PM, Rose CE, McArthur D, Maenner M. National and state estimates of adults with autism spectrum disorder. J Autism Dev Disord. 2020;50:4258-4266. [Crossref]
- Bora E, Aydın A, Saraç T, Kadak MT, Köse S. Heterogeneity of subclinical autistic traits among parents of children with autism spectrum disorder: Identifying the broader autism phenotype with a data-driven method. Autism Res. 2017;10:321-326. [Crossref]
- Bolton P, Macdonald H, Pickles A, Rios P, Goode S, Crowson M, et al. A case-control family history study of autism. J Child Psychol Psychiatry. 1994;35:877-900. [Crossref]
- Losh M, Childress D, Lam K, Piven J. Defining key features of the broad autism phenotype: a comparison across parents of multiple- and single-incidence autism families. Am J Med Genet B Neuropsychiatr Genet. 2008;147B:424-433. [Crossref]
- Bishop DV, Maybery M, Maley A, Wong D, Hill W, Hallmayer J. Using self-report to identify the broad phenotype in parents of children with autistic spectrum disorders: a study using the autism-spectrum quotient. J Child Psychol Psychiatry. 2004;45:1431-1436. [Crossref]
- Köse S, Bora E, Erermiş S, Aydın C. Psychometric features of Turkish version of autism-spectrum quotient. Anadolu Psikiyatri Derg. 2010;11:253-260.
- Senju A. Atypical development of spontaneous social cognition in autism spectrum disorders. Brain Dev. 2013;35:96-101. [Crossref]
- Young KS. Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. Cyberpsychol Behav. 1998;1:237-244. [Crossref]
- Finkenauer C, Pollmann MM, Begeer S, Kerkhof P. Brief report: examining the link between autistic traits and compulsive internet use in a non-clinical sample. J Autism Dev Disord. 2012;42:2252-2256. [Crossref]
- Shumaker SA, Brownell A. Toward a theory of social support: Closing conceptual gaps. J Soc Issues. 1984;40:11-36. [Crossref]
- Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The multidimensional scale of perceived social support. J Pers Assess. 1988;52:30-41. [Crossref]
- Lasgaard M, Nielsen A, Eriksen ME, Goossens L. Loneliness and social support in adolescent boys with autism spectrum disorders. J Autism Dev Disord. 2010;40:218-226. [Crossref]
- Mazurek MO. Loneliness, friendship, and well-being in adults with autism spectrum disorders. Autism. 2014;18:223-232. [Crossref]
- Baron-Cohen S, Wheelwright S, Skinner R, Martin J, Clubley E. The autism-spectrum quotient (AQ): evidence from Asperger syndrome/high-functioning autism, males and females, scientists and mathematicians. J Autism Dev Disord. 2001;31:5-17. [Crossref]
- Bayraktar F. The role of internet use in adolescent development (Master Thesis). Ege University Institute of Social Sciences; 2001.
- Eker D, Arkar H. Perceived social support: psychometric properties of the MSPSS in normal and pathological groups in a developing country. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol. 1995;30:121-126. [Crossref]
- Eker D, Arkar H, Yıldız H. Factor structure, validity and reliability of revised form of the multidimensional scale of perceived social support. Turk Psikiyatri Derg. 2001;12:17-25. [Crossref]
- Diener E, Emmons RA, Larsen RJ, Griffin S. The satisfaction with life scale. J Pers Assess. 1985;49:71-75. [Crossref]
- Köker S. Comparison of life satisfaction levels of normal and problematic adolescents: normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması (Master's Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, 1991.
- Zhang Y, Sindermann C, Kendrick KM, Becker B, Montag C. Individual differences in tendencies toward internet use disorder, internet literacy and their link to autistic traits in both China and Germany. Front Psychiatry. 2021;12:638655. [Crossref]
- Umeda M, Shimoda H, Miyamoto K, Ishikawa H, Tachimori H, Takeshima T, et al. Comorbidity and sociodemographic characteristics of adult autism spectrum disorder and attention deficit hyperactivity disorder: epidemiological investigation in the World Mental Health, Japan, 2nd Survey. Int J Dev Disabil. 2019;67:58-66. [Crossref]
- Ruzich E, Allison C, Smith P, Watson P, Auyeung B, Ring H, et al. Measuring autistic traits in the general population: a systematic review of the Autism-Spectrum Quotient (AQ) in a nonclinical population sample of 6,900 typical adult males and females. Mol Autism. 2015;6:2. [Crossref]
- Stefaska-Klar R. Exploring the relationships between autistic traits and subjective well-being among women and men in a non-clinical population. 8th Comparative European Research. 2017;2:155-158.
- Batıgün AD, Kılıç N. Relationships between internet addiction and personality traits, social support, psychological symptoms and some socio-demographic variables. Turk Psikoloji Derg. 2011;26:1-10.
- Karasu F, Bayır B, Çam HH. Examining of the relationship between the internet addiction of university students and thw social support. Sosyal Bilimler Derg. 2017;7:372-386. [Crossref]
- Morsünbül U. The association of internet addiction with attachment styles, personality traits, loneliness and life satisfaction. J Hum Sci. 2014;11(1):357-372. [Crossref]
- Seltzer MM, Shattuck P, Abbeduto L, Greenberg JS. Trajectory of development in adolescents and adults with autism. Ment Retard Dev Disabil Res Rev. 2004;10:234-247. [Crossref]
- Baş M, Aksu M, Ünübol H, Hızlı Sayar G. Examining the relationship between job satisfaction and perceived social support in academics [Akademisyenlerde iş doyumunun algılanan sosyal destekle ilişkisinin incelenmesi]. JOSOC. 2019;9:345-375.
- Türköz S, Şahin Kıralp FS. Examination of prospective teachers' subjective well-being, perceived social support and self-containment levels. OMU J Education Faculty. 2019;38:51-66. [Crossref]
- Bulut MB, Yıldız M. The effect of personality traits on life satisfaction of college students. Turkish J Social Res. 2020;24:397-412.
- Yukay-Yüksel M, Çini A, Yasak B. Investigation of social media addiction, loneliness and life satisfaction in young adults. Ataturk University J Kazım Karabekir Faculty of Education. 2020;40:66-85. [Crossref]
- Akcan G, Öge B. Investigation of predictors of technology addiction in young individuals. Bartın University J Faculty of Letters. 2020;5:3-26.
- Romano M, Osborne LA, Truzoli R, Reed P. Differential psychological impact of internet exposure on internet addicts. PLoS One. 2013;8:e55162. [Crossref]
- Alvarez-Fernandez S, Brown HR, Zhao Y, Raitheh JA, Bishop SL, Kern SB, et al. Perceived social support in adults with autism spectrum disorder and attention-deficit/hyperactivity disorder. Autism Res. 2017;10:866-877. [Crossref]
- Shea V, Mesibov GB. Adolescents and adults with autism. In: Volkmar FR, Paul R, Klin A, Cohen D, editors, Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders, Vol 1, 3rd ed. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.; 2005. pp. 288-311. [Crossref]
- Baron-Cohen S, Wheelwright S. The friendship questionnaire: an investigation of adults with Asperger syndrome or high-functioning autism, and normal sex differences. J Autism Dev Disord. 2003;33:509-517. [Crossref]
- Schmidt L, Kirchner J, Strunz S, Brous J, Ritter K, Roepke S, et al. Psychosocial functioning and life satisfaction in adults with autism spectrum disorder without intellectual impairment. J Clin Psychol. 2015;71:1259-1268. [Crossref]
- Van Heijst BF, Geurts HM. Quality of life in autism across the lifespan: a meta-analysis. Autism. 2015;19:158-167. [Crossref]
- Kavaklı M, Yalçın SB. The examination of the relationship between internet addiction and perceived stress in terms of perceived social support. J Depend. 2019;20:175-184.
- Engelberg E, Sjöberg L. Internet use, social skills, and adjustment. Cyberpsychol Behav. 2004;7:41-47. [Crossref]
- Yılmaz E, Yılmaz E, Karaca F. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Genel Tıp Derg. 2008;18:71-79.
- Şahin B, Yıldırım A. Investigation of the relationship between internet use and life satisfaction, perceived social support and hopelessness levels in elderly individuals. EIRJ. 2019;12:97-106.
- Widyanto L, Griffiths MD, Brunnsden V. A psychometric comparison of the internet addiction test, the internet-related problem scale, and self-diagnosis. Cyberpsychol Behav Soc Netw. 2011;14:141-149. [Crossref]